



# 2017

## Elevene sitt psykososiale skolemiljø



Trygghet på alle nivå - tillit, kunnskap og system.

Websaknr:

Sør-Varanger kommune

22.09.2017

Revidert september 2017.

## Innholdsfortegnelse

Handlingsplan for elevenes psykososiale skolemiljø i grunnskolen.....	3
Formål .....	3
Lovgrunnlag.....	3
Et godt og trygt skolemiljø.....	4
Nulltoleranse og systematisk forebyggende arbeid .....	4
Skolens aktivitetsplikt.....	5
Skolens aktivitetsplikt er delt i fem handlingsplikter .....	6
Om tiltak.....	7
Om dokumentasjon og klagerett.....	7
Skolens evaluering .....	8
Om Fylkesmannens ansvar .....	8
Beredskapsteam mot mobbing .....	11
Vedlegg 1: MELDESKJEMA - foresatte .....	12
Vedlegg 2: MELDESKJEMA – ansatte.....	13
Når krenkelser er avdekket .....	15
Mal aktivitetsplan .....	18
Forslag til rutiner for den enkelte skoles systematiske arbeid for å fremme godt skolemiljø .....	20

# Handlingsplan for elevenes psykososiale skolemiljø i grunnskolen

## Formål

Sør-Varanger kommune forplikter seg til å arbeide for at barn og unge ikke skal bli utsatt for krenkende ord og handlinger som mobbing, utestengning, vold, diskriminering eller rasisme på skolen og på skoleveien. Kommunens og skolens ansvar for elevenes skolemiljø er regulert av bestemmelsene i Opplæringsloven kapittel 9A.

Dette dokumentet er kommunens overordnet plan for å sikre elevene et godt og trygt miljø i skolen. Alle skoler skal ha egen utdypende handlingsplan mot krenkende atferd, mobbing, diskriminering, vold, rasisme og utestenging i skoletiden og på skoleveien. Sør-Varanger kommune har vedtatt ordensreglement for grunnskolene i lokal forskrift. Skolene plikter å orientere elever og foresatte om forskriften og hvor den kan finnes.

Handlingsplanen vedtas politisk og revideres hvert 4 år.

Planen ble vedtatt i kommunestyre 11.12.2013, og revidert første gang 01.01.2016.

Stortinget vedtok våren 2017 nytt regelverk om skolemiljø. Det nye regelverket trådte i kraft 01.08.2017. Handlingsplanen er revidert med hensyn til endringene i kapittel 9A.

Utdanningsdirektoratets rundskriv 3-2017 [Skolemiljø](#) omhandler forståelsen av opplæringsloven kapittel 9A om elevens rett til et godt psykososialt skolemiljø.

## Lovgrunnlag

Kommunens krav til arbeid med elevenes skolemiljø, og elevenes rettigheter til et godt og trygt skolemiljø er regulert i Opplæringsloven Kapittel 9A.

### § 9 A-1. Virkeområde

*Kapitlet her gjelder for elever i grunnskolen og den vidaregående skolen. Kapitlet gjelder òg for elever som deltek i leksehjelpordningar og i skolefritidsordningar, med unntak av §§ 9 A-10 og 9 A-11.*

Reglene om skolemiljøet gjelder for alle som er elever på barnetrinnet, ungdomstrinnet og videregående skole.

Reglene om elevens skolemiljø gjelder i timer og friminutt på skolen, på skoleveien, i leksehjelp som er i skolens regi og i skolefritidsordning (SFO) opprettet etter opplæringsloven. Reglene gjelder også når skolen, leksehjelpen eller SFO har aktiviteter utenfor skolens bygninger/område, eller i lokaler utenfor skolens område.

Kapittel 9 A gjelder i utgangspunktet ikke på fritiden, men hvis elevene opplever noe på fritiden som gjør at de ikke har det trygt og godt på skolen, så må skolen likevel handle i henhold til aktivitetsplikten frem til eleven har det trygt og godt på skolen igjen.

Reglene gjelder ikke for deltakere i opplæring særskilt organisert for voksne etter opplæringsloven Kapittel 4 A.

## Et godt og trygt skolemiljø

§ 9 A-2. Retten til et trygt og godt skolemiljø

*Alle elever har rett til eit trygt og godt skolemiljø som fremjar helse, trivsel og læring.*

Eleven har en individuell rett til et trygt og godt skolemiljø, og det er elevens egen subjektive oppfatning som avgjør om skolemiljøet er trygt og godt.

At skolemiljøet er trygt betyr blant annet at elevene ikke skal komme til skade og at elevene skal føle at skolen er et trygt sted å være.

## Nulltoleranse og systematisk forebyggende arbeid

§ 9 A-3. Nulltoleranse og systematisk arbeid

*Skolen skal ha nulltoleranse mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering.*

*Skolen skal arbeide kontinuerleg og systematisk for å fremje helsa, miljøet og tryggleiken til elevane, slik at krava i eller i medhald av kapitlet blir oppfylte. Rektor har ansvaret for at dette blir gjort.*

Elever i grunnskolene i Sør-Varanger skal ikke bli utsatt for krenkende ord eller handlinger som mobbing, diskriminering, vold, rasisme eller utestenging på skolen og/eller på skoleveien.

### I arbeidet med elevenes skolemiljø, legger Sør-Varanger kommune vekt på:

- At det arbeides kontinuerlig, langvarig og systematisk med elevenes skolemiljø.
- At skolen, elevene og foresatte samarbeider om det forebyggende og holdningsskapende arbeidet.
- At det forebyggende arbeidet også innbefatter trivselstiltak.
- At tydelig klasse- og skoleledelse er en forutsetning for å forebygge, avdekke og håndtere krenkende ord og handlinger.
- At alle som arbeider ved skolen har en handlingsplikt til å følge med, gripe inn og varsle dersom de får kunnskap eller mistanke om at en elev blir utsatt for krenkende atferd.
- At våre lokale tiltak og vår evne til kommunikasjon og samarbeid er avgjørende for at arbeidet skal lykkes.

For å skape og sikre et godt skolemiljø bygger Sør-Varanger kommune på følgende prinsipper:

Prinsipp 1	<b>Forebygging og holdningsskapende arbeid</b>	Tiltak som skal reduserer risikoen for at elever blir utsatt for krenkende ord og handlinger.
Prinsipp 2	<b>Informasjon til foreldre og elever</b>	Rutiner for informasjon til foreldre og i henhold til opplæringsloven § 9 A. Herunder skolens rutiner i arbeid med saker.
Prinsipp 3	<b>Handling</b>	Tiltak og rutiner for å gjennomføre skolens aktivitetsplikt i form av å følge med, gripe inn, varsle, undersøke og

		sette inn egnede tiltak etter opplæringsloven § 9 A-4 og § 9 A-5.
Prinsipp 4	<b>Elevmedvirkning</b>	Virkemidler for å sikre elevmedvirkning etter opplæringsloven § 9A-8.
Prinsipp 5	<b>Ordensreglement</b>	I henhold til opplæringsloven § 9 A-10 er det i lokal forskrift om ordensreglement utarbeidet regler for rettigheter og plikter til elevene, innenfor de områder som ikke er fastsatt i lov eller på annen måte. Her er også sanksjoner skolene bruker overfor elever som utøver krenkende ord og handlinger fastsatt.
Prinsipp 6	<b>Kontinuerlig, langvarig og systematisk arbeid</b>	Skolene skal arbeide systematisk i forhold til å sikre Elevene et godt og trygt skole- og læringsmiljø.
Prinsipp 7	<b>Evaluering</b>	Skolens plan for- og faktiske forebyggende arbeid skal evalueres årlig, rektor er ansvarlig.

Skolene skriftliggjør sitt arbeid i forhold til det *forebyggende og holdningsskapende* arbeidet.

Tiltakene skal være i tråd med forskningsbaserte anbefalinger og denne planens krav til systematikk, dokumentasjon og evaluering (prinsipp 1-7).

## Skolens aktivitetsplikt

§ 9 A-4. Aktivitetsplikt for å sikre at elever har eit trygt og godt psykososialt skolemiljø  
*Alle som arbeider på skolen, skal følge med på om elevene har eit trygt og godt skolemiljø, og gripe inn mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering dersom det er mogleg.*

*Alle som arbeider på skolen, skal varsle rektor dersom dei får mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø. Rektor skal varsle skoleeigaren i alvorlege tilfelle.*

*Ved mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø, skal skolen snarast undersøkje saka.*

*Når ein elev seier at skolemiljøet ikkje er trygt og godt, skal skolen så langt det finst eigna tiltak sørge for at eleven får eit trygt og godt skolemiljø. Det same gjeld når ei undersøking viser at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø.*

*Skolen skal sørge for at involverte elever blir høyrde. Kva som er best for elevene, skal vere eit grunnleggjande omsyn i skolen sitt arbeid.*

*Skolen skal lage ein skriftleg plan når det skal gjerast tiltak i ei sak. I planen skal det stå*

- a) *kva problem tiltaka skal løyse*
- b) *kva tiltak skolen har planlagt*
- c) *når tiltaka skal gjennomførast*

- d) kven som er ansvarleg for gjennomføringa av tiltaka
- e) når tiltaka skal evaluerast.

Skolen skal dokumentere kva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikta etter første til femte ledd.

### **§ 9 A-5. Skjerpa aktivitetsplikt dersom ein som arbeider på skolen, krenkjer ein elev**

Dersom ein som arbeider på skolen, får mistanke om eller kjennskap til at ein annan som arbeider på skolen, utset ein elev for krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering, skal vedkommande straks varsle rektor. Rektor skal varsle skoleeigaren. Dersom det er ein i leiinga ved skolen som står bak krenkinga, skal skoleeigaren varslast direkte av den som fekk mistanke om eller kjennskap til krenkinga. Undersøking og tiltak etter § 9 A-4 tredje og fjerde ledd skal setjast i verk straks.

### **Skolens aktivitetsplikt er delt i fem handlingsplikter**

Alle som arbeider på skolen har plikt til å følge med, gripe inn og varsle hvis de får mistanke om, eller kjennskap til at en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø.

1. **Følge med** innebærer at alle som arbeider på grunnskolene i Sør-Varanger har plikt til å aktivt observere og følge med på det som skjer mellom elever og mellom elever og voksne i skoletida og på skoleveien.
2. **Gripe inn** betyr at alle som arbeider ved skolen har en plikt til å gripe inn dersom de observerer krenkende handlinger eller hører krenkende ordbruk.
3. **Varsle** innebærer at alle som arbeider ved skolen har plikt til å varsle rektor når de mistenker, eller får kjennskap til at en elev ikke har et godt og trygt skolemiljø. Elevene skal være trygg på at deres opplevelse av en situasjon, hendelse eller sak tas på alvor og følges opp. Det skal være lav terskel for å varsle. Varslings skjema er vedlagt (Vedlegg 2). Ansatte ved skolen fyller ut varslerskjema dersom foreldre melder inn muntlig.

Aktivitetsplikten utløses når en elev ikke har et trygt og godt skolemiljø. Da har skolen, ved rektor plikt til å undersøke og sette inn egnede tiltak som sørger for at eleven får et trygt og godt skolemiljø.

4. **Å undersøke** betyr at skolen undersøker elevens opplevelse av skolemiljøet. Undersøkelsen skal ha som mål å få frem fakta om situasjonen, bakgrunnen for elevenes opplevelse og hvilke forhold i elevens omgivelser som påvirker hvordan han eller hun opplever skolemiljøet. Å undersøke betyr blant annet å sørge for at involverte elever blir hørt. Det skal være lav terskel for å sette i gang undersøkelse. Hvor grundige undersøkelser som skal gjennomføres må vurderes i hvert enkelt tilfelle, og bero på profesjonelt skjønn. Rektor kan delegere undersøkningen til andre ved skolen, men kan ikke delegere vekk ansvaret for at handlingsplikten gjennomføres. Skolen skal lage lokale retningslinjer der det fremgår hvem, hva og hvordan undersøkelsesplikten skal gjennomføres og dokumenteres.
5. **Å sette inn egnede tiltak** innebærer at skolen så langt det finnes egnede tiltak skal sørge for at eleven får et trygt og godt skolemiljø. Det skal utarbeides en handlingsplan der det fremkommer:
  - a. Hvilket problem tiltaket skal løse
  - b. Hvilke tiltak skolen har planlagt
  - c. Når tiltakene skal gjennomføres
  - d. Hvem som er ansvarlig for gjennomføringa av tiltakene

e. Når tiltakene skal evalueres

Rutiner når krenkelser er avdekket ligger, samt mal for aktivitetsplan er vedlagt dette dokumentet.

### Om tiltak

Tiltakene kan kategoriseres på ulike måter:

- Individrettede tiltak – systemrettede tiltak
- Nivået tiltaket retter seg mot:
  - enkeltelever
  - flere elever i klassen
  - tiltak rettet mot klassemiljøet
  - tiltak rettet mot hele skolen
- Tiltak rettet mot den som har krenket – tiltak rettet mot det som har blitt krenket
- Pedagogiske/forebyggende tiltak – organisatoriske tiltak - rettslige tiltak

Tiltakene kan være **individrettede** tiltak som er rettet inn mot *enkeltelever* eller *systemrettede* tiltak som gjelder skolens systematiske arbeid. En handlingsplan vil kunne inneholde begge typer tiltak dersom skolens systemrettede arbeid ikke er godt nok og dette er en av årsakene til at enkeltelever krenkes.

Tiltak kan være rettet inn mot ulike **nivå**. Tiltakene kan rettes mot en enkeltelev, men kan også være knyttet mot flere elever. Når tiltak rettes mot flere personer kan dette være enten fordi det er flere elever som mener de ikke har et godt nok psykososialt miljø. Dette kan for eksempel være tiltak rettet mot klassemiljøet.

Tiltak kan rettes inn mot de(n) som *krenker* og de(n) som er *krenket*. Særlig i saker om mobbing må det vurderes om tiltakene skal innrettes mot mobber, mobbeoffer eller kanskje mot begge. Derneft avhengig av hvem tiltakene er rettet inn mot må det vurderes hva slags tiltak som skal benyttes.

Tiltakene som settes i verk kan være *pedagogiske/forebyggende* tiltak, det kan være *organisatoriske* tiltak som å sette inn en ekstra lærerressurs eller assistent eller det kan være *rettslige* tiltak. Med rettslige tiltak siktes det til tiltak som i seg selv utløser et vedtak fordi opplæringsloven krever dette eller fordi tiltaket i seg selv er så inngripende for den/de det omfatter.

Eksempler på rettslige tiltak vil være disiplinær tiltak, jf. ordensreglementet. Det vil her være store valgmuligheter som passer alt ettersom hva slags brudd det er på en elevs rett.

### Om dokumentasjon og klagerett

Skolen skal ikke lengere utarbeide enkeltvedtak i saker som er underlagt regelverket i kapittel 9 A. Skolen har likevel en utstrakt dokumentasjonsplikt. Skolen, ved rektor skal dokumentere hva som blir gjort for å oppfylle aktivitetsplikten. Skolen skal innen fem arbeidsdager fra varsling ha startet arbeidet med saken.

Dersom en elev eller dennes foreldre mener skolen ikke har håndtert saken rett, eller mener skolen ikke har gjort nok. Kan de melde saken til Fylkesmannen. Fylkesmannen skal undersøke hva som er gjort i saken, og enten avvise saken eller utarbeide et enkeltvedtak. Skolen har ikke klagerett på enkeltvedtak utarbeidet av Fylkesmannen.

### Skolens evaluering

Skolen har plikt til å evaluere sitt arbeid med en sak, og de tiltak som er iverksatt. Evalueringen har som mål at skolen skal bli bedre, og ha fokus på å finne frem til faktorer og tiltak som har vært med på å forbedre eller gjenskape et trygt og godt skolemiljø for eleven. Alle involverte i saken må derfor delta i evaluering.

### Om Fylkesmannens ansvar

#### § 9 A-6. Fylkesmannen si handheving av aktivitetsplikta i enkeltsaker

*Dersom ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø, kan eleven eller foreldra melde saka til Fylkesmannen etter at saka er teken opp med rektor.*

*Fylkesmannen skal avgjere om aktivitetsplikta etter §§ 9 A-4 og 9 A-5 er oppfylt. Dersom saka ikkje er teken opp med rektor, eller om det er under ei veke sidan ho vart teken opp, skal Fylkesmannen avvise saka, med mindre særlege grunnar gjer dette urimeleg. Det same gjeld dersom saka ikkje gjeld skolemiljøet på skolen der eleven går når saka blir meldt til Fylkesmannen.*

*Skolen og skoleeigaren skal utan hinder av lovfesta teieplikt leggje fram alle opplysningar som Fylkesmannen meiner må til for å greie ut saka. Fylkesmannen skal sørge for at involverte elevar blir høyrde. Kva som er best for elevane, skal vere eit grunnleggjande omsyn i Fylkesmannen si saksbehandling.*

*Kjem Fylkesmannen til at skolen ikkje har oppfylt aktivitetsplikta etter §§ 9 A-4 og 9 A-5, kan Fylkesmannen vedta kva skolen skal gjere for å sørge for at eleven får eit trygt og godt skolemiljø. Det skal setjast ein frist for gjennomføringa av vedtaket, og Fylkesmannen skal følgje opp saka. Fylkesmannen kan vedta reaksjonar etter skolen sitt ordensreglement, jf. § 9 A-10, eller at ein elev skal byte skole, jf. § 8-1 fjerde ledd.*

*Avgjerda til Fylkesmannen er eit enkeltvedtak og kan påklagast etter reglane i forvaltningsloven. Skoleeigaren har ikkje klagerett.*

Dersom eleven som ikke har det godt og trygt på skolen mener at skolen ikke har gjort nok, eller at saken ikke er behandlet rett kan eleven eller foreldrene, eller en fullmektig de utpeker melde saken til fylkesmannen. Fylkesmannen vil vurdere om vilkårene for å behandle saken er oppfylt. Dette innebærer at eleven eller foreldrene skal ha meldt saken til skolen. Fra innmelding til skolen, skal skolen ha hatt fem arbeidsdager på seg til å undersøke saken og iverksette tiltak. Fylkesmannen vil derfor ikke kunne behandle saken før det har gått mer enn fem dager siden saken ble meldt til skolen.

Skolen har plikt til å oversende alle de opplysninger fylkesmannen mener de trenger for å kunne utrede saken. Taushetsplikt som skolens ansatte har etter forvaltningsloven, skal ikke være et hinder for å overlevere informasjon til fylkesmannen i saken. Fylkesmannen kan



sette en frist for når opplysningene skal være overlevert dem. Dersom fylkesmannen henvender seg direkte til rektor, skal rektor informere skoleier om at fylkesmannen utreder en sak omfattet av kapittel 9 A.

### **§ 9 A-8. Elevdeltaking i arbeidet med skolemiljøet**

*Elevane skal få ta del i planlegginga og gjennomføringa av arbeidet for eit trygt og godt skolemiljø.*

*Elevrådet kan oppnemne representantar til å vareta elevane sine interesser overfor skolen og styresmaktene i skolemiljø saker. Dersom det finst eit arbeidsmiljøutval eller liknande organ ved skolen, kan elevane møte med opp til to representantar når utvalet behandlar saker som gjeld skolemiljøet. Representantane skal bli kalla inn til møta med talerett og rett til å få meininga si protokollert. Dei skal ikkje vere til stades når utvalet behandlar saker som inneheld opplysningar som er omfatta av lovfesta teieplikt.*

*Representantane skal få den informasjonen dei treng, men ikkje opplysningar som er omfatta av lovfesta teieplikt. I den mon det trengst, har dei rett til opplæring for å skjømte oppgåvene og fritak frå undervisninga.*

Elever skal delta i arbeidet med å skape et godt og trygt skolemiljø for alle. Elevers deltakelse er også ivaretatt gjennom andre deler av opplæringsloven:

#### **§11-2 om elevråd:**

Elevråd skal være opprettet

- Kommunen fastsetter tall på elevrådsrepresentanter
- Et medlem av undervisningspersonalet på skolen skal ha ansvar for å hjelpe elevrådet i arbeidet
- Elevrådet skal fremme felles interessene til elevene på skolen og arbeide for å skape godt lærings- og skolemiljø.
- Elevrådet skal i møtene jevnlig diskutere forhold vedrørende skolemiljøet.

For Sør-Varanger kommune gjelder:

- o Heldelt skole: Hvert trinn fra 4.-10. skal være representert i elevrådet
- o Fådelte skole: Hvert fådelte trinn skal være representert i elevrådet fra 4 trinn
- o Elevrådsrepresentantene må få støtte og tid til å videreformidle saker til/fra medelever
- o Det skal avholdes minimum 4 møter i skoleåret, to høst og to vår.

#### **§ 11-1a om Skolemiljøutvalg:**

Skolemiljøutvalg med lovmessig sammensetning

- Skolemiljøarbeid skal i møtene diskutere forhold vedrørende skolemiljøet.

For Sør-Varanger kommune gjelder:

- o Skolemiljøutvalgene i Sør-Varanger kommune skal avholde minimum 4 møter pr skoleår, to høst og to vår.
- o Brukerundersøkelsene skal diskuteres på møtene
- o Utvalget kan bes om innspill til tiltak i skolemiljøarbeidet

**§ 11-1 om samarbeidsutvalget/skoleutvalg:**

[Samarbeidsutvalg](#) med lovmessig sammensetning.

**§ 11-4 om foreldreråd og FAU:**

Det skal være opprettet foreldreråd og foreldrerådet skal velge et arbeidsutvalg (FAU).

**§ 9 A-9. Informasjonsplikt og rett til å uttale seg**

*Skolen skal informere elevane og foreldra om rettane i dette kapitlet. Skolane skal òg informere om aktivitetsplikta etter §§ 9 A-4 og 9 A-5 og om høvet til å melde saka til Fylkesmannen etter § 9 A-6.*

*Dersom skolen finn ut at noko ved skolemiljøet kan skade helsa til elevane, skal elevane og foreldra snarast mogleg varslast om det.*

*Samarbeidsutvalet, skoleutvalet, skolemiljøutvalet, elevrådet og foreldra skal haldast informerte om alt som er viktig for skolemiljøet, og så tidleg som mogleg takast med i arbeidet med skolemiljøtiltak. Dei har rett til innsyn i all dokumentasjon som gjeld det systematiske arbeidet for eit trygt og godt skolemiljø, og har rett til å uttale seg og komme med framlegg i alle saker som er viktige for skolemiljøet.*

**Når en sak kan lukkes**

En sak kan lukkes når barnet igjen har et godt og trygt skolemiljø

Rutiner for å sjekke ut om en sak kan lukkes

Rutiner ved lukking

## Beredskapsteam mot mobbing

Foreldreutvalget for grunnopplæringen (FUG) har i samarbeid med Kommunenes sentralforbund (KS) utarbeidet en rapport som viser hvordan beredskapsteam kan bidra til at flere mobbesaker løses. Erfaringene det vises til i denne rapporten ligger til grunn for Sør-Varanger kommunes definisjon av oppdrag og arbeidsområder til et beredskapsteam i vår kommune.

Beredskapsteamet i vår kommune skal:

- håndtere alvorlige mobbesaker basert på følgende scenarier
  - Situasjoner der foresatte og elever opplever at de ikke får den hjelp og støtte de trenger og/eller har rett til av skolen sin
  - Saker som skolen ikke klarer å løse internt på skolen
  - Situasjoner der foresatte, elever og skole opplever at løsningen på mobbeproblematikken ligger utenfor skolens mandat
- være satt sammen av kommunens egne ansatte, og det skal legges vekt på tverrfaglig/tverretattlig samarbeid.

Når beredskapsteamet kommer inn i en sak, er det en viktig premiss at teamet ikke skal ta over saker. Skolene har ansvar for sakene til de er løst. Dette er viktig, slik at skoler ikke gir opp eller unnlater å gjøre noe fordi de tenker at beredskapsteamet kan ordne opp i saken.

Hvilke forutsetninger må være innfridd før innmelding til beredskapsteamet?

Skolen skal ha laget handlingsplan med tiltak de mener er hensiktsmessige for å løse saken. Skolen skal aktivt ha arbeidet med tiltakene og ha evaluert effekten av tiltakene.

Saken skal ha pågått over noe tid uten at det har skjedd forbedringer, hvor lang tid må vurderes ut fra sakens kompleksitet og tiltakenes form.

Dersom skolen etter evaluering ser at tiltak ikke fungerer, og de har prøvd ut det de mener er hensiktsmessige tiltak. Skal rektor melde saken inn til beredskapsteamet.

### BEREDSKAPSTEAMET

Beredskapsteamet består av PPT, psykisk helsetjeneste, helsesøster og skolefaglig rådgiver. Sistnevnt er leder av teamet.

### Arbeidsform

Arbeidet kan oppsummeres i følgende tre handlinger: Samle informasjon, analysere og agere/handle. Et hovedpoeng for teamet er å arbeide raskt. Vanskelige mobbesaker har ofte pågått over tid, så det gjelder å gi partene trygghet for at noe kommer til å skje ganske snart.

## Vedlegg 1: MELDESKJEMA - foresatte



### MELDESKJEMA OM BEKYMRING FOR ELEVENS SKOLEMILJØ

Saken er unntatt offentlighet, jf off.l. § 5a. Dokumentet arkiveres og legges i elevens mappe.

Elevers navn:		Fødselsdato:
Elevers klasse		
Bekymringen meldes til:		
Bekymringen meldes av:		
Dato for meldingen:		
Hva dreier bekymringen seg om? Hva gjør at skolemiljøet ikke oppleves som trygt og godt?		
Hvordan ble bekymringen oppdaget?		
Annen faktainformasjon?		

## Vedlegg 2: MELDESKJEMA – ansatte



### Varsling og undersøking ved brudd på opplæringsloven kapittel 9 A

- Rektor, eller den rektor har delegert myndighet til avgjør hvem som har ansvar for undersøking og oppfølging av saken.
- Undersøker er ansvarlig for å holde rektor, teamleder, og kontaktlærer orientert i saken.
- Saken er unntatt offentlighet, jf off.l. § 5a. Dokumentet arkiveres og legges i elevens mappe.

#### Opplæringsloven § 9 A-4. Aktivitetsplikt for å sikre at elever har eit trygt og godt psykososialt skolemiljø

*"Alle som arbeider på skolen, skal følgje med på om elevane har eit trygt og godt skolemiljø, og gripe inn mot krenking som mobbing, vald, diskriminering og trakassering dersom det er mogleg.*

*Alle som arbeider på skolen, skal varsle rektor dersom dei får mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø. Rektor skal varsle skoleeigaren i alvorlege tilfelle.*

*Ved mistanke om eller kjennskap til at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø, skal skolen snarast undersøkje saka.*

*Når ein elev seier at skolemiljøet ikkje er trygt og godt, skal skolen så langt det finst eigna tiltak sørge for at eleven får eit trygt og godt skolemiljø. Det same gjeld når ei undersøking viser at ein elev ikkje har eit trygt og godt skolemiljø."*

Navn på involverte elever/klasse:	Dato og tidspunkt for samtale:
Varsler:	
Ansvarlig for undersøking:	
Når skjedde det?	
Hvor skjedde det?	
Hva skjedde? (hva ble sagt, gjort, kroppsspråk, ansiktsuttrykk, hvem gjorde hva...)	
Hva skjedde før hendelsen? (hva ble sagt, gjort)	
Hva skjedde etter hendelsen?	

<p>Videre undersøkelser om elevens skolemiljø viser? (Hva mener andre elever og ansatte om elevens skolemiljø)</p>	
<p>Har eleven et trygt og godt skolemiljø? (Elevens mening, skolens observasjon og foreldres mening)</p>	
<p>Hvis noen mener at eleven ikke har et trygt og godt skolemiljø SKAL aktivitetsplan utarbeides snarest. Rektor eller den rektor delegerer myndighet til er ansvarlig for å utarbeide aktivitetsplan.</p>	
<p>Dato:</p> <p>Signatur undersøker:</p>	

## Når krenkelses er avdekket

<b>Rutiner når krenkelses blir avdekket</b>			
Husk dokumentasjon, registrer datoer for gjennomføring av punktene nedenfor. Noter avtaler og hold rektor informert (§ 9 A). Ansvarlig for de ulike oppgaver utpekes av rektor eller den som er deleget ansvar av rektor. Må navngis i dokumentasjon.			
<b>Nivå 1</b>			
	<b>Hva</b>	<b>Hvordan</b>	<b>Ansvar</b>
1	<b>Undersøke</b> saken for å sikre fakta	<ul style="list-style-type: none"> <li>Melde ifra til kollegiet på fellestid</li> <li>Snakke med involverte parter</li> <li>På jakt etter fakta. Konkrete handlinger</li> <li>Undersøke innleverte rapporter, brudd på § 9 A</li> </ul>	
2	<b>Samtale</b> med offer	<ul style="list-style-type: none"> <li>Undersøke (hvem, hva, hvor)</li> <li>Fortelle eleven at hun/han ikke skal måtte tåle krenkende handlinger</li> <li>Tydlig si ifra om at skolen har nulltoleranse mot mobbing.</li> </ul>	
3	<b>STOPPSamtaler</b> med elevene som har utøvd krenkelsene	<ul style="list-style-type: none"> <li>Være tydelig på hva som er kommet frem i undersøkelsene.</li> <li>Være tydelig på STOPP</li> <li>Gi anledning til forklaring (NB! ikke åpne for diskusjon)</li> <li>Tydlig formidle nulltoleranse</li> <li>Gi 2-3 konkrete forventninger</li> </ul>	
4	<b>Samtale</b> med offer	<ul style="list-style-type: none"> <li>Forsikre eleven om at det skal nå være slutt</li> <li>Være tydelig på at ingenting skal tåles</li> <li>Være tydelig på at hun/han må si ifra</li> <li>Gi konkrete oppgaver (2-3stk)</li> </ul>	
5	Foreldre <b>vurderes</b> informert	<ul style="list-style-type: none"> <li>Foreldre vurderes informert</li> </ul>	
6	<b>Observasjon</b>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Aktiv observasjon, er tiltak stoppsamtaler tilstrekkelig, eller må det settes inn flere tiltak.</li> </ul>	
	<b>Oppfølging</b> etter 1-2 uker	<ul style="list-style-type: none"> <li>Hvordan har offeret det?</li> <li>Skryt, og fortsatt forventninger</li> </ul>	

# Nivå 2

(når nivå 1 ikke har ønsket effekt)

Ansvarlig er rektor eller den som er deleget ansvar av rektor. Må navngis i dokumentasjon.

	Hva	Hvordan	Ansvar
1	<b>Handlingsplan</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Det utarbeides en handlingsplan, der punkt 2, 3 og 4 er blant tiltakene</li></ul>	
2	Innkalling til <b>foreldremøte</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Ringe foresatte til alle parter og invitere til møte.</li><li>• Forvente at begge foresatte stiller</li><li>• Må avholdes så snart som mulig</li><li>• Info om agenda</li><li>• Samtale med offer og foresatte i forkant av møte – orientering om innhold i møte</li></ul>	
3	<b>Fellesmøte</b> mobber(e) og foreldre	<ul style="list-style-type: none"><li>• Hva er mobbing?</li><li>• Skolens holdning og forventning til elevene sine</li><li>• Hvilke konsekvenser kan mobbing ha?</li><li>• Redegjørelse for den konkrete hendelsen/situasjonen</li><li>• VIKTIG: Ikke et dialogmøte. Tydelig skoleledelse</li></ul>	
4	<b>STOPPsamtaler</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Alle involverte elever møter lærer/reaktor til individuell samtale</li><li>• Kort resyme fra forrige runde (info til foresatte)</li><li>• Tydelig forventning om stopp</li><li>• Vær tydelig på skolen sin nulltoleranse</li><li>• Elevene får 2 – 3 oppgaver i perioden framover</li></ul>	
5	<b>Samtale</b> med mobbeoffer og foresatte	<ul style="list-style-type: none"><li>• Informere om iverksatte tiltak, og samtale om mulige tiltak</li><li>• Forsikre elev og foresatte om at situasjonen blir tatt på alvor</li><li>• Være tydelig på at man ikke skal tåle å bli utsatt for krenkelser</li><li>• Gi 2 – 3 oppgaver i den kommende perioden</li></ul>	
6	<b>Observasjon</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Skjer det forbedringer i skolemiljøet?</li></ul>	
7	<b>Oppfølging</b> etter 2-3 uker	<ul style="list-style-type: none"><li>• Samtale med offer, er skolemiljøet igjen blitt trygt og godt?</li><li>• Samtale med mobber(e). Hele gjenget samlet? Ingen diskusjon. Positive tilbakemeldinger på positive endringer</li></ul>	
8	<b>Evaluering og eventuelle nye tiltak</b>	<ul style="list-style-type: none"><li>• Handlingsplanene evalueres, kan sak avsluttes?</li><li>• Dersom sak ikke kan avsluttes:</li><li>• Er det andre egnede tiltak som kan settes inn?</li></ul>	



		<ul style="list-style-type: none"> <li>Lag oppdatert handlingsplan med tidsfrister</li> </ul>	
--	--	---	--

## Nivå 3

(når nivå 2 ikke har ønsket effekt)

	Hva	Hvordan	Ansvar
	<b>Innmelding av sak til beredskapsteam</b>	Rektor melder inn sak til teamet når rektor mener de ikke kan komme videre i saken med de tiltak de rår over. Innmelding skjer til skolefaglig rådgiver, som har ansvar for å innkalle teamet. Foreldre/foresatte kan melde sak dersom de mener de ikke får den hjelp de trenger/har krav på av skolen sin.	Rektor

## Mal aktivitetsplan



### Tiltak for å sikre elevens rett til et trygt og godt skolemiljø

Aktivitetsplanen er utarbeidet av skole ved rektor:

Hva er kartlagt og hva er oppdaget:			
Problemet som skal løses:			
Tiltak som skal gjennomføres:			
Faglig begrunnelse for tiltaket:			
Tidspunkt for gjennomføring av tiltak:	Tidspunkt for avslutning av tiltak:	Tidspunkt for evaluering av tiltak:	Ansvarlig for gjennomføring:
Evaluering av tiltak av elev og foresatte:			
Sign elev:	Sign foreldre:	Dato:	
Evaluering av tiltak av skolen:			

Sign rektor:

Dato:

Behov for nye tiltak og ny aktivitetsplan:

**Forslag til rutiner for den enkelte skoles systematiske arbeid for å fremme godt skolemiljø**

	Oppgave	Tidspunkt	Ansvar
1	<p><b>Skolens ansatte drøfter områder og skriftliggjør skolens arbeid med å fremme et godt skolemiljø</b></p> <p>Eksempel på tema:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Hva er et godt psykososialt miljø?</li> <li>- Hva er krenkende atferd?</li> <li>-Tillater vi et grovere språkbruk ute enn inne i klasserommet?</li> <li>- Det skal være lav terskel for å gripe inn, hva betyr det i praksis?</li> <li>-Det skal være lav terskel for å varsle, hva betyr det i praksis?</li> </ul>	En gang pr år	Rektor
2	<p><b>Skolens planer og tiltak for forebyggende og holdningsskapende arbeid gjennomfører skolehverdagen</b></p>	Løpende	Rektor
3	<p><b>Skolens tiltak for å sikre kunnskap og forståelse av elevens rett til et trygt og godt skolemiljø:</b></p> <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Alle elever skal to ganger i året ha en gjennomgang av §9 A i klassen; forventninger, medvirkningsplikt, rettigheter og systemer for varsling og handlingsplan.</li> <li>2. Alle foreldre skal på foreldremøte ha en gjennomgang av §9 A, forventninger, medvirkningsplikt, rettigheter og systemer for varsling og handlingsplan.</li> <li>3. Alle skolens råd og utvalg, SU/SMU/elevråd, skal ha læringsmiljø som sak på alle møter. Det anbefales at også FAU setter dette på agendaen på hvert møte.</li> <li>4. Det skal ligge informasjon om rettigheter og rutiner for varsling på skolens hjemmeside, informasjonstavler og på læringsplattformen.</li> <li>5. For å kartlegge læringsmiljøet skal alle trinn delta i læringsmiljøundersøkelsen hvert år</li> <li>6. Det gjennomføres en ikke-anonym læringsmiljøundersøkelse blant alle elever to ganger i året. Undersøkelsen følges opp av samtaler med elever som melder om krenkelser.</li> <li>7. Det skal gjennomføres elevsamtaler og utviklingssamtaler to ganger i året. Her skal læringsmiljø, respekt og trygghet skal være et</li> </ol>		

	<p>tema.</p> <p>8. Det skal holdes årlige informasjonsmøter om nettvett, lov og rett fra eksterne kompetanseenheter som politi, "bruk hue" osv.</p> <p>9. Det skal avholdes evaluering av læringsmiljøet på team hver uke. Observasjoner skal tas opp, tolkes og varsles i henhold til lovens kapittel 9 A</p>		
3	<p><b>Informasjon til ansatte</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- kommunal handlingsplan for å sikre elevene et godt psykososialt læringsmiljø</li> <li>- Ordensreglementet</li> <li>- Ansattes plikt til å observere, gripe inn, varsle</li> <li>- Skolens plan for forebyggende arbeid</li> </ul>	Ved skolestart	Rektor
	<p><b>Kompetanseheving</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Klasseledelse</li> <li>- Relasjonskompetanse</li> <li>- Klassemiljø/læringsmiljø</li> </ul>	Fortløpende	Rektor
4	<p><b>Trivselsregler i klasserom</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Hvert trinn lager trivselsregler med datofelt for dokumentering av jevnlig gjennomgang</li> <li>- Reglene formes uten forbud.</li> <li>- Henvisninger og arbeid med reglementet jevnlig med elevene</li> <li>- Reglene evalueres</li> </ul>	Ved skolestart	Kontaktlærer/ Rektor
5	<p><b>Elever og foresatte</b></p> <p>gjøres kjent med kommunens handlingsplan, skolens plan for forebyggende arbeid og ordensreglementet, og hvor de kan finne dokumentene.</p>	Første Foreldremøte om høsten	Rektor
6	<p><b>Elevråd</b></p> <p>Tiltak og aktiviteter vedr. skolemiljø tas opp i elevråd</p>	Løpende og minst 4 g pr skoleår	Elevrådskontakt
8	<p><b>Elevundersøkelsen</b> gjennomgås i personalet, elevråd, FAU og skolemiljøutvalg</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Alle elevene informeres om elevresultatene</li> <li>- Elevenes involveres i tiltak sammen med lærne. Tas opp i elevråd</li> <li>- Foresatte informeres på foreldremøte om elevresultatene og involveres i tiltak.</li> <li>- Undersøkelsen evalueres, det gjøres nødvendige tiltak og følges opp innen datofrist.</li> <li>- Tiltak og gjennomføring dokumenteres</li> </ul>	Hver vår	Rektor
9	<p><b>Utviklingssamtale.</b> Funn i utviklingssamtalen vurderes to ganger i året</p>	Høst og vår	Kontaktlærer/

			Rektor
10	<b>Evaluering forebyggende arbeid.</b> Skolen skal evaluere sitt forebyggende og holdningsskapende arbeid hvert år. Evaluering og evt. revidering foretas i personalmøte, elevråd, FAU og skolemiljøutvalg.	Hver vår	Rektor
11	<b>Vakt- og tilsynsordningen</b> evalueres to ganger i året.	Høst og vår	Rektor
12	<b>Kommunalt tilsyn.</b> Kommunalsjef vil føre tilsyn på skolenes arbeid med det psykososiale skolemiljøet.	Årshjul	Kommuna Isjef
13	<b>Internkontroll:</b> Sjekkpunkter/praksis i forhold til oppfølging av opplæringsloven kapittel 9 A, §§ 11-1a, 2-9 og 2-10	Løpende	Rektor

### Definisjoner:

**Mobbing** innebærer at en eller flere elever sier eller gjør vonde og ubehagelig ting mot en annen elev. Ved mobbing skjer dette gjentatte ganger, og den som blir utsatt, har vanskelig for å forsvare seg.

**Utestenging** betyr at noen så godt som alltid blir holdt utenfor en gruppe eller klasse.

**Vold** innebærer at noen bruker fysisk makt for å skade andre.

**Rasisme** innebærer at noen blir forskjellsbehandlet eller plaget, for eksempel fordi de har en annen hudfarge, nasjonalt eller etnisk opphav eller snakker et annet språk. Det gjelder også ved bruk rasistiske uttrykk og utestengning.

**Diskriminering** betyr at en person blir dårligere behandlet eller trakassert, for eksempel på grunn av kjønn, funksjonsevne, tro, hudfarge, nasjonal eller etnisk opprinnelse.

Diskriminering kan både være direkte og indirekte.

Med **psykososialt miljø** menes her de mellommenneskelige forholdene på skolen, det sosiale miljøet og hvordan elevene og personalet opplever dette. Det psykososiale miljøet handler også om elevenes opplevelse av læringssituasjonen. Det psykososiale miljøet bestemmes av samhandlingen og kommunikasjonen mellom alle som oppholder seg i skolen og blir til i samspillet mellom eleven, andre elever i klassen, elever i andre klasser, de ansatte og alle som har en befatning med skolen.

**Krenkende atferd** er en fellesbetegnelse for alle former for atferd som uoverlagt eller tilsiktet rammer andre mennesker fysisk eller psykisk. Mobbing, vold, diskriminering og rasisme,

hører inn under hva krenkende atferd er. Krenkende atferd kan også være enkeltstående handlinger, eller enkeltstående ytringer om for eksempel utseende eller funksjonshemminger. Ord eller handlinger som i utgangspunktet ikke er ment å være krenkende, vil likevel kunne oppfattes slik. Et utsagn eller en handling som ville være akseptabel innad i en gruppe, vil kunne virke krenkende eller skremmende på elever utenfor denne. Hva som oppleves som krenkende, varierer ut fra den enkeltes tidligere erfaringer og bakgrunn.